

*Ругаль В.П.
Київський національний університет
імені Т. Шевченка.*

ВІЙСЬКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ ПЕТРОВА 1939-1945 РОКАХ

У статті розглядаються період навчання в Сумському артилерійському училищі ім. М. Фрунзе та бойовий шлях в Великій Вітчизняній війні двічі Героя Радянського Союзу Василя Степановича Петрова – уродженця с. Дмитрівка Приазовського району Запорізької області

Ключові слова: *В.С. Петров, артилерія, курсант, Велика Вітчизняна війна, артилерійський полк, артилерійська бригада, армія, фронт.*

Rugal Vladimir. Военная деятельность Василия Петрова 1939-1945 годах.

В статье рассматриваются период обучения в Сумском артиллерийском училище им. М. Фрунзе и боевой путь в Великой Отечественной войне дважды Героя Советского Союза Василия Степановича Петрова – уроженца с. Дмитровка Приазовского района Запорожской области.

Ключевые слова: *В.С. Петров, артиллерия, курсант, Великая Отечественная война, артиллерийский полк, артиллерийская бригада, армия, фронт.*

Rugal Vladimir. Vasily Petrov's military activities 1939-1945.

The article deals with the period of Vasily Stepanovich Petrov's, twice Hero of the Soviet Union, born in Dmitrovka in Azov district of Zaporozhye region, training in the Frunze Artillery School in Sumy and combatant way during World War II.

Key words: *V. Petrov, artillery, cadet, the Great Patriotic War, an artillery regiment, artillery brigade, army.*

Державотворення, політичні процеси, економічні зрушення, як правило, результат спільних зусиль громади та окремих особистостей. Важко заперечити, що історія твориться особистостями. Українська історія також не виняток. Маємо багато визначних постатей, які зробили значний внесок у політичний, економічний, військовий та культурний розвиток держави. Про деяких написано багато в літературі, але про багатьох ми знаємо зовсім мало, а з часом, забуваємо й ту невелику частку.

Наукова розвідка розкриває життєпис однієї із постатей вітчизняної історії, яка не пошкодувала свого здоров'я задля майбутнього країни – Василя Степановича Петрова – визначного військового діяча, двічі Героя Радянського Союзу, який пройшов тяжкими шляхами Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., брав участь у розбудові війська незалежної України. Ми розглянемо початковий період військового шляху В.С. Петрова – від навчання в Сумському артилерійському училищі ім. М.В. Фрунзе до закінчення Великої Вітчизняної війни.

У наукових дослідженнях і мемуарній літературі, що висвітлює історію Великої Вітчизняної війни приділяють мало уваги дослідженню життєвого шляху В.С. Петрова. У радянській історіографії життя та подвигу прославленого артилериста присвячена невелика брошура [31], статті в енциклопедичних виданнях [6, с. 257; 8, с. 156-157], окремі нотатки в довідково-статистичних працях [5, с. 363]. Дещо краща ситуація склалась у сучасній українській історичній науці, але публікації обмежуються лише статтями у періодичних виданнях [7; 11; 12; 16; 21; 32]. Значне місце в дослідженні порушеної проблеми займають власні спогади В.С. Петрова [18; 19]. Виходячи з цього,

піднята проблема на сьогодні потребує детальніших наукових вислідів. Якщо участь В.С. Петрова в Великій Вітчизняній війні у літературі висвітлено, то його навчання в училищі можна дослідити тільки за невеликими згадками у мемуарах та спогадах однокурсників [1; 18; 19; 20].

В.С. Петров народився 22 червня 1922 р. у с. Дмитріївка Приазовського району Запорізької області в селянській родині. Дитячі роки Василя Степановича пройшли тяжко. Мати померла коли він був малолітнім, батько одружився вдруге. У 1930-х роках батька було відправлено на будівництво Біломорканалу [13].

До 1932 р. Василь із меншим братом лишалися із бабусею. Щоб врятувати дітей від голоду, вона відправила їх до мачухи, куди дійшов лише Василько [13].

Після закінчення в 1939 р. школи В.С. Петров без відома рідних через військовий комісаріат, приписавши собі рік життя, оскільки ще не мав 18 років, подав запит про складання вступних іспитів до Сумського артилерійського училища. Батька про своє рішення стати військовим Василь проінформував лише коли надійшов виклик на складання вступних іспитів [12].

Кожен абітурієнт повинен був скласти іспити з математики, російської мови (диктант і твір), історії, географії та іноземної мови (в основному німецька). Після складання іспитів начальник училища полковник В.О. Іванов кожного, хто поступив, запрошував в кабінет і вітав із складанням іспитів та зачисленням курсантом Сумського артилерійського училища [1]. Серед зачислених був і Василь Петров.

У серпні 1939 р. для нового поповнення училища розпочався курс “молодого бійця”. У перший день перебування в училищі всіх молодих курсантів постригли, помили та одягли в курсантський одяг. 1 вересня 1939 р. для В.С. Петрова та товаришів розпочалось навчання та служба [20, с. 9-10]. Василь Степанович потрапив до 6-ї батареї 1-го дивізіону [1].

Після проходження школи “молодого бійця” 30 жовтня 1939 р. курсанти першого курсу Сумського артилерійського училища прийняли присягу [9; 30].

Служба курсанта була тяжкою. За кожним були закріплені особисте озброєння, амуніція, засоби захисту, саперна лопатка, протигаз та інше. Крім того, за кожним курсантом було закріплено двоє коней.

Курсанти-артилеристи на заняттях із загальноосвітньої програми вивчали лише іноземну мову [1], решта – предмети, пов’язанні безпосередньо із артилерією – устрій матеріальної частини зброї; боєприпаси; прибори наведення та управління вогнем; тактика; топографія; розвідка й спостереження; апаратура зв’язку; польова фотофіксація; хімічна служба; засоби тяги, тощо. [18, с. 10]. Викладали ці предмети викладачі-військові, більшість із яких мала бойовий досвід. Так, наприклад, начальник училища полковник В.О. Іванов був учасником війни в Іспанії [23, с. 21].

Як згадував у своїх спогадах В.С. Петров, спеціальна програма підготовки курсанта-артилериста розпочиналась із вивчення матеріальної частини озброєння, обов’язків обслуговуючого персоналу всіх спеціальностей, тактики артилерії і підрозділів, в інтересах яких артилерія веде вогонь [18, с. 11]. Офіцери-вихователі намагалися виховати фізично міцних та дисциплінованих командирів, які б ніколи не порушували порядок.

Життя курсанта було розписане по хвиликах. Улітку о 5.00 (узимку 6.00) – підйом, зарядка, марш-кидки до 3 кілометрів, чищення коней [1; 18, с. 98; 20, с. 11], потім сніданок. О 9.00 розпочиналися заняття, що тривали протягом 6 годин, після обіду курсанти знову йшли до стайні, чистили, напували та годували коней. Далі займалися самопідготовкою. Під час виїзду на полігон увесь день тривали практичні заняття – стрільба [1].

Велика увага приділялась верховій їзді. Так, під час кінної підготовки, яку проводив досвідчений кавалерист капітан Русов, відпрацьовували атаку розгорнутим строем під час якої курсант повинен був за наказом командира на повному ході зіскочити з коня й розпочати бій, а потім команда "по конях". Дії відпрацьовувалися до автоматизму. Практикувалися в училищі й прогулянки містом в кінному строю [18, с. 44-45; 20, с. 14].

Теоретичні заняття закріплювалися практикою на полігоні, де курсант показував на що він здатний у бойових умовах.

Два роки навчання для В.С. Петрова пролетіли досить швидко. Через напружену ситуацію, що склалась напередодні війни, випускники 1941 р. не склали держіспитів. Курсантам-випускникам видали обмундирування – шерстяний та літній одяг, шинель, плащ, хромові та ялові чоботи, білизну, парадний ремінь із зіркою, планшетку і польову сумку [21, с. 14-15]. Після випускного вечора їх без відпусток направили до місця служби.

6.06.1941 р. В.С. Петрову та іншим випускникам училища наказом Народного Комісара Оборони № 00246 було присвоєно військове звання "лейтенант" [26].

Для проходження подальшої служби молодий офіцер був направлений до Володимир-Волинського укріпрайону, куди прибув 14 червня 1941 р. Призначений заступником командира 3-ї батареї 92-го окремого артилерійського дивізіону 27-го стрілецького корпусу 5-ї армії Київського особливого військового округу (КОВО, з 22 червня – Південно-Західний фронт) [18, с. 24;25].

Як згадував у своїх спогадах В.С. Петров, у червні 1941 р. неминучість війни весь час обговорювалось у військових колах [18, с. 76]. Командування КОВО ще в лютому 1941 р. розробило план прикриття державного кордону. За ним 5-а армія мала прикривати кордон довжиною 174 км. У свою чергу, для виконання поставленого завдання командування 5-ї армії у травні 1941 р. розробило власний план, згідно якого створювалися дві ділянки прикриття. Першу займали бійці 15-го, другу – 27-го стрілецьких корпусів [22, с. 324].

У травні 1941 р. до штабів усіх частин 27-го стрілецького корпусу були розіслані інструкції про дії на випадок війни. Крім того, напередодні війни частини корпусу постійно проводили військові навчання. Щоб уникнути провокацій, артилеристи мали наказ не вступати в бій одразу після порушення державного кордону ворогом [18, с. 68].

Про перші хвилини нападу нацистської Німеччини на СРСР Василь Степанович Петров згадував так: "З просоння я не міг зрозуміти, що відбувається. Тремтіли стіни. Бите скло... Війна! Я подивився на годинник – 3 години 02 хвилини..." [18, с. 189].

Уже через 30 хвилин, о 3 годині 31 хвилину, 3-я батарея 92-го окремого артилерійського дивізіону зайняла позиції в районі, який був вказаний в інструкціях про

дії на випадок війни – біля кладовища с. Зимне Володимир-Волинського району Волинської області, проте наказу про відкриття артилеристами вогню не надійшло. Поступив інший наказ – зайняти позиції біля населеного пункту Октави [18, с. 192-193]. Батарея зайняла нові позиції та знову наказу про відкриття вогню довелося чекати ще декілька годин. Лише на 12 годину дня надійшли координати та наказ відкрити вогонь [18, с. 217]. Саме в цей час розпочалися зустрічні бої, коли ворог вже просунувся на 10-20 кілометрів вглиб від кордону [22, с. 341].

Протягом восьми годин у перший день війни 3-я батарея вела безперервний вогонь по ворогу. Бійці 3-ї батареї відбили атаку 27-ми ворожих танків, 6-ть з них були підбиті [33, арк. 9]. З часом з'ясувалося, що бійці 92-го окремого артдивізіону опинились в оточенні. Артилеристи вивели з ладу гармати і впродовж кількох діб із боями проривалися до своїх військ. Вийшли з оточення 25 червня 1941 р. на лінії оборони 61-го стрілецького полку 45-ї стрілецької дивізії – поблизу м. Ковель [18, с. 252].

Після короткого відпочинку артилеристи 92-го окремого артилерійського дивізіону в складі Ковельського гарнізону та 124-ї стрілецької дивізії 27 стрілецького корпусу 5 армії Південно-Західного фронту.

У складі цього військового з'єднання 92-й артилерійський дивізіон, як піхотна частина, брав участь в обороні м. Луцьк – займали позиції в с. Княгинино (нині с. Маяк), що знаходиться за 7 кілометрів від міста Луцьк.

1-й взвод 3-ї батареї 92-го артдивізіону, яким командував В.С. Петров зайняв позиції на правому фланзі оборони – стратегічно важливій висоті. Завдання взводу полягало не дати ворогу зайти з флангу основним силам 124-ї стрілецької дивізії. Із поставленим завданням взвод Василя Степановича впорався, але знову опинилися в оточенні. Завдяки чіткому керівництву молодого лейтенанта бійцям вдалося прорватися до своїх військ [18, с. 270-272].

30 червня 1941 р. Ставка Верховного Головнокомандування прийняла рішення зайняти позиції на старому кордоні по лінії Білокоровичі – Новоград-Волинський – Шепетівка – Проскурів (нині – Хмельницький) – Кам'янець-Подільський. 5-та армія, куди входив 92-й окремих артилерійський дивізіон, зайняла позиції на лінії Новоград-Волинський – Коростишів [24, с. 71].

Після запеклих боїв на кордоні, виходу із оточення – 5 липня 1941 р. поступив наказ командування 5-ї армії про розформування 92-го окремого артилерійського дивізіону, особовий склад якого підпорядковувався 231-у артполку 15-го стрілецького корпусу 5-ї армії Південно-Західного фронту, В.С. Петров був призначений командиром артилерійського взводу [16]. Тепер завданням була оборона підступів до столиці України – Києва.

Під час Київської оборонної операції (11 липня – 26 вересня 1941р.) війська 5-ї армії займали позиції на північній ділянці фронту, спираючись на Коростенський укріпрайон [3, с. 84]. Упродовж місяця вдавалося стримати наступ ворога. Особливо запеклі бої відбувалися за м. Малин Житомирської області, місто декілька разів переходило із рук в руки. В розпалі битви за місто в артилеристів закінчились боєприпаси, а склад, знаходився в с. Головки, яке було у руках ворога. Щоб дістати припаси на Головки було проведено артналіт, під час якого В. Петров із своїми бійцями

увірвався в до складу і дістав снаряди [33, арк. 10]. Ворог захопив Малин, а особовий склад артилерійського полку отримав наказ форсованими темпами відступати через м. Чорнобиль на Чернігів [19, с. 31].

Після тяжких оборонних боїв лейтенант (з 15 грудня 1941р. – старший лейтенант) В.С. Петров призначений командиром взводу 595-го артилерійського полку протитанкової оборони Резерву Головнокомандування Південно-Західного (з березня 1942 р. Брянського) фронту [26].

У складі полку Василь Степанович приймав участь у Воронежсько-Ворошиловградській оборонній операції (28 червня-24 липня 1942 р.). Під час операції війська Брянського фронту займали 350 кілометрову смугу оборони – від м. Бельов до верхів'я р. Сейм [2, с. 105].

На початку липня 1942 р. ворог збільшив натиск. Так в районі с. Бистрець Василь Степанович Петров керував 2-ма батареями, які відбили три танкові атаки. В результаті ведення вогню прямою наводкою було підбито 17 танків та вбито 700 солдат та офіцерів нацистських військ. А під час форсування р. Дон під постійним бомбардуванням Василь Петров врятував 4 гармати і до 20 автомобілів [4]. За ці мужні дії Василь Степанович отримав першу нагороду – орден Червоної Зірки [26].

Наприкінці липня 1942 р. за наказом Ставки Верховного Головнокомандування із частин Брянського фронту був утворений Воронежський фронт під командуванням генерал-лейтенанта М.Ф. Ватутіна, куди з серпня увійшов 595-й артилерійський полк протитанкової оборони Резерву Головнокомандування.

Із завершенням оборонних боїв під Сталінградом і переходу 11 листопада 1942 р. радянських військ у наступ, розпочалися активні дії й на інших фронтах. Так 13 січня – 3 березня 1942 р. військами Воронежського фронту та частинами сил Брянського та Південно-Західного фронтів було проведено Воронежсько-Харківську стратегічну наступальну операцію, основним завданням якої був розгром ворожої групи армій та звільнення міст Воронеж, Курськ, Белгород, Харків [2, с. 119].

На заключному етапі операції – в Харківській фронтовій наступальній операції (2 лютого – 3 березня 1943 р.), В.С. Петров в складі своєї частини наступав від м. Белгород і вже 16 лютого 1943р. разом із військами інших частин вперше звільнили м. Харків [17, с. 249]. У березні 1943 р. ворог перейшов у контрнаступ, в результаті якого виникла загроза оточення частини Воронежського фронту, що призвело до відступу на р. Сіверський Донець [15, с. 16-19].

По завершенні операції стало зрозуміло, що ворог ще має сили, які потрібно розгромити. Саме із цією метою в квітні 1943 р. Ставка Верховного Головнокомандування СРСР розробила план однієї із вирішальних битв Великої Вітчизняної війни – на Курській дузі (5 липня – 23 серпня 1943 р.)

Згідно плану Курська битва складалась із двох етапів: оборонного та наступального. В оборонному приймали участь війська Воронежського та Центрального фронтів.

Василь Степанович в ході Курської битви – капітан, заступник командира 1850-го винищувально-протитанкового артилерійського полку 32-ї окремої винищувально-протитанкової артилерійської бригади 40-ї армії Воронежського фронту [26]. 12 липня

1943 р. він приймав участь у найбільшій зустрічній танковій битві періоду Великої Вітчизняної війни, що розгорнулася на прохорівському полі. 19 липня в районі населеного пункту Липові Балки 1850-й винищувально-протитанковий артполк перейшов у наступ [4].

На завершальному етапі Курської битви, в ході Белгород-Харківської наступальної операції (3-23 серпня 1943 р.), 1850-й винищувально-протитанковий артполк знаходився в складі танкової групи прориву. Капітан В.С. Петров керував батареями полку які супроводжували 99-у танкову бригаду 69-ї армії Воронежського фронту.

19 серпня 1943 р., під с. Ревки Лебединського р-ну Сумської області, завдяки сміливим та рішучим діям Василя Петрова було відбито ворожий контрнаступ. Це забезпечило нашим військам успішне визволення м. Лебедин. За успішне командування в цьому бою капітан В.С. Петров був нагороджений орденом Червоного Прапора [4].

По завершенні Курської битви наступальний порив Червоної армії вже було не можливо стримати. Із тяжкими боями воїни виконували поставлені завдання. Основним завданням Чернігово-Полтавської стратегічної наступальної операції (26 серпня – 30 вересня 1943 р.), в якій брали участь війська Воронежського фронту, був вихід військ до Дніпра [15, с. 21-29].

14 вересня 1943 р., у ході операції в Лохвицькому районі Полтавської області, капітан Василь Петров під сильним бомбардуванням противника швидко і без втрат організував переправу трьох батарей 1850-го артполку через річку Сула. Завдяки вмілому та хороброму командуванню офіцера, який був поранений, але не покинув бойових порядків, батареям вдалося одразу вступити в бій на іншому березі, та продовжити наступ [4].

Виконуючи обов'язки командира полка, у ніч з 23 на 24 вересня 1943 р., в районі м. Ржищев та с. Балико-Щучинка Кагарлицького р-ну Київської області капітан В.С. Петров польовими силами та засобами вміло та швидко організував форсування р. Дніпра, й захоплення та утримання позицій на його правому березі [4].

1 жовтня 1943 р., під час боїв за утримання Букринського плацдарму, коли всі офіцери полку знаходилися в одному окопі, Василь Степанович помітив, що немає його товариша – капітана Г. Білого. Він вирушив на пошуки й знайшов друга мертвим. Несучи тіло до частини, потрапив під ворожий артобстріл, втратив свідомість. Непритомного капітана В.С. Петрова бійці знайшли серед мертвих, підготовлених похоронною командою до поховання. Безнадійного, за наказом командира полку, відправили до госпітально, де він вижив, проте втратив обидві руки [21]. Ампутація рук для будь-якої людини – трагедія. Василю Степановичу цю трагедію допомогли пережити друзі, еднюполчани, які постійно надсилали листи [28; 29]. В листах товариші намагались довести В. Петрову, що життя не закінчене, і наводили приклади коли люди перемагали інвалідність і жили повноцінним життям [33, арк. 25-26].

Василь Петров надавав відповідь на кожний лист, спочатку просив допомоги, а потім за допомогою протезів навчився писати сам. Певною втіхою у важкий час реабілітації було присвоєння йому Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 грудня 1943 р. за успішні бої під час утримання Букринського плацдарму звання Героя Радянського Союзу [5].

Після тривалого лікування В.С. Петрову було запропоновано зайняти громадську посаду, але протягом декількох місяців він наполегливо писав листи в Ставку ВГК з проханням повернути його до діючої армії. 20 грудні 1944 р. В.С. Петров у військовому званні "майор" повернувся до своєї частини – 248-й гвардійський винищувально-протитанковий артилерійський полк 11-ї гвардійської винищувально-протитанкової артилерійської бригади 52-ї армії 1-го Українського фронту – на посаду заступника, а з лютого 1945 р. – командира полку [26].

На фронт Василь Степанович Петров повернувся в період підготовки та проведення однієї із найбільших стратегічних операцій Великої Вітчизняної війни – Вісло-Одерської (12 січня – 3 лютого 1945 р.). Операція розпочалась із успішних дій артилеристів, удар яких деморалізував і позбавив боєздатності низку частин німецької армії. У рамках даної операції військами 1-го Українського фронту було проведено Сандомирсько-Сілезьку фронтову операцію (12 січня – 3 лютого 1945 р.). У результаті розгромлено значні сили ворога, звільнено південну Польщу, захоплено плацдарми на лівому березі р. Одер і перенесено бойові дії на територію Німеччини [2, с. 160-161].

У зв'язку із політичними обставинами, наступ на даному напрямку був призупинений. Основна увага переносилася до Східної Пруссії, де керівництво Радянського Союзу планувало поширити свій вплив, тому не могло допустити туди війська союзників по антигітлерівській коаліції. У цей же час нацистське командування намагалося скористатися моментом і відкинути Червону армію із зайнятих позицій на р. Одер.

9 березня 1945 р. великі сили ворога перейшли в наступ у районі Грос Нойкирх – 10 км південніше м. Козель, де знаходився 248-й гвардійський винищувально-протитанковий артилерійський полк 11 гвардійської винищувально-протитанкової артилерійської бригади. Гвардії майор В.С. Петров вміло керував боєм, особисто перебуваючи у бойових порядках полку. Атаку ворога було відбито [27].

15 березня 1945 р., після оборонних боїв 248-й гвардійський винищувально-протитанковий артилерійський полк перейшов у наступ, під час якого В.С. Петров підтвердив своє реноме – талановитого офіцера, умілого тактика та стратега. Під час бою бійці полку знищили понад десять вогневих точок противника та більше ста солдатів й офіцерів.

За успішні оборонні бої 9 березня та прорив 15 березня 1945 р. за поданням командира 11-ї гвардійської винищувально-протитанкової артилерійської бригади – Героя Радянського Союзу полковника І.В. Купіна, 7 квітня Василя Степановича втретє було представлено до нагороди орденом Червоного Прапора [4]. Для святкування часу не було, адже відбувалися заключні битви війни, в яких Василь Петров не поступався своєму життєвому кредо – виконувати обов'язок з честю.

Протягом 19 – 20 квітня 1945 р., у районі с. Ніски (Німеччина) підрозділи 248-го гвардійського винищувально-протитанкового артилерійського полку під безпосереднім керівництвом майора В.С. Петрова захопили вигідний плацдарм, із якого відбили декілька атак ворога і цим самим завадили йому перерізати шосе Ротенбург-Ніски, по якому рухались частини радянських військ до м. Дрезден.

Останній бій війни для Василя Степановича відбувся 27 квітня 1945 р. біля м. Дрезден. У напружений період бою він особисто підняв в атаку бійців своєї частини та сусідніх підрозділів. Під час бою ворожий снайпер поранив В.С. Петрова в обидві ноги [27]. Товариші знайшли стрільця й збиралися вбити, але командир наказав його відпустити. Пізніше у своїх спогадах, Василь Степанович так пояснив своє рішення: "... Війна вже завершувалась і смерть цього хлопця вже нічого не змінювала. По нашивці на його френчі було зрозуміло, що на фронті він з 1941 року. Ця людина пройшла всю війну, і коли до її закінчення лишилися лічені дні, він повинен був померти? Несправедливо..." [7].

За проявлену мужність у заключних боях Великої Вітчизняної війни, 27 червня 1945 року майор В.С. Петров був у друге удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що постать двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова унікальна не лише у вітчизняній історії, а й світовій, адже відомі лише поодинокі випадки, коли після тяжкого поранення воїни поверталися до бойових дій. Василь Степанович не лише повернувся а й проявив себе гідним носити високе звання офіцер. До кінця свого життя він не залишив свою справу – службу в військах своєї держави.

Використана література:

1. Аудіозапис розмови з генерал-майором М.О. Подустом // Особистий архів автора.
2. Великая Отечественная война без грифа секретности. Книга потерь. Новейшее справочное издание / Г.Ф. Кривошеев, В.М. Андроников, П.Д. Суриков, В.В. Гуркин. – М.: Вече, 2009. – 384 с.
3. Бойовий шлях 5 армії. // Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років» (далі МКНМІВВВ). Архів відділу з вивчення бойових шляхів військових частин, з'єднань і подвигів Героїв Радянського Союзу.
4. Двічі Герой Радянського Союзу В.С. Петров. // МКНМІВВВ. Архів відділу з вивчення бойових шляхів військових частин, з'єднань і подвигів Героїв Радянського Союзу.
5. Военные кадры Советского государства в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг. Справочно-статистические материалы. / [ред. А.П. Белобородова]. – М.: Воениздат, 1963. – 623 с.
6. Герои Советского Союза: краткий биографический словарь в 2-х т. / Пред. ред. коллегии И.Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1987. Т. 2: Любков – Ящук. – 1988. – 863 с.
7. Горишняк В. Нагойный Я. Василий Петров: лишь 40 лет спустя я узнал о решении Сталина оставить меня пожизненно в армии... / В. Горишняк, Я. Нагойный // Факты. – 2002. – 24 лип.
8. Дважды герои Советского Союза [Текст]: альбом. / В.С. Вуколов. – М.: Воениздат, 1973. – 248 с.
9. Копія військової присяги курсантів 1-го курсу 11-ї батареї Сумського артилерійського училища ім. М.В. Фрунзе. 30 жовтня 1939 р. // Особистий архів автора.
10. Лемеха С. Минуте завжди з нами / С. Лемеха. // Народна армія. – 2002. – 22 черв.
11. Лисниченко И. Зачем мне сердце если у меня нет рук и не будет ног? / И. Лисниченко. // Факты. – 2004. – 15 апр.
12. Лисниченко И. Распоров тяжелый китель дважды Героя Советского Союза генерала Петрова... / И. Лисниченко. // Факты. – 2003. – 26 сент.
13. Лисниченко И. «Сколько племянница ни гадала нашему отцу, получившему на сына две похоронки... / И. Лисниченко. // Факты. – 2004. – 17 апр.
14. Литвин, В.М. Україна в Другій світовій війні (1939-1945) / В.М. Литвин. – К.: Видавничий дім "Лі-Терра", 2004. – 464 с.

15. Лысаковский Ю.Ю., Тестеров В.Н. Освобождение Украины. 1943-1944. Историко-статистическое исследование. / Ю.Ю. Лысаковский, В.Н. Тестеров. – К.: «КВНО», 1995. – 232 с.
16. Одинець М., Шатуновский И. Пожизненно в строю / М. Одинець, И. Шатуновский. // Правда – 1977. – 31 марта.
17. Освобождение городов: Справочник по освобождению городов в период Великой Отечественной войны 1941-1945 / Дударенко М.Л., Перечнев Ю.Г., Елисеев В.Т. и др. – М.: Воениздат, 1985. – 598 с.
18. Петров В.С. Прошлое с нами: Кн. 1. – 3-е изд., перераб и доп. / В.С. Петров. – К: Политиздат Украины, 1988. – 525 с.
19. Петров В.С. Прошлое с нами: Кн. 2. / В.С. Петров. – К.: Политиздат Украины, 1979. – 495 с.
20. Подуст М.А. Своими глазами. / М.А. Подуст – К.: Задруга, 2003. – 360 с.
21. Романовский С. Бог войны в одежде штатской? / С. Романовский. // Собеседник – 1991. – № 9.
22. Рунов В. А. 1941. Первая кровь. / В.А. Рунов – М.: Язуа: Эксмо, 2009. – 512 с.
23. Сумське вище артилерійське командне двічі Червонопрапорне училище імені М.Ф. Фрунзе. Історичний нарис. / ред. Т.М.Хвостенко. – Суми, 1993. – 84 с.
24. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941-1945 гг. : в 3-х т. / А. А. Вовк, С. З. Голиков, М. И. Кравчук и др. . – К.: Политиздат Украины, 1975. т. 1: Советская Украина в период отражения вероломного нападения фашистской Германии на СССР... (июнь 1941 г. – ноябрь 1942 г.) – 1958. – 387 с.
25. Фонди МКНМІВВВ. – КВ – 222443 (Автобіографія двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова. 07.12.1945р.)
26. Фонди МКНМІВВВ. – КВ – 222442. (Список послужний двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова. 04.03.1949)
27. Фонди МКНМІВВВ – КВ – 222448 (Лист нагородний – представлення до звання двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова).
28. Фонди МКНМІВВВ – КВ – 223157 (Лист від фронтового товариша Берковського А.М. до двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова).
29. Фонди МКНМІВВВ – КВ – 223158. (Лист від Героя Радянського Союзу Купіна І.В. до двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова)
30. Фонди МКНМІВВВ – КВ – 247063. (Рапорт двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова. 28.02.1961.)
31. Чудов И.С. Дважды Герой Советского Союза Василий Степанович Петров / И.С. Чудов. – М.: Центральный музей советской армии, 1960. – 12 с.
32. Хмелева С., Рябцев В.А. Нет на свете такой силы, которая могла бы одолеть силу Духа / С. Хмелев. // Киевский вестник. – 2005. – 7 апр.
33. Центральний державний архів громадських об'єднань України у м. Києві.
Ф 166. Комісія з історії Великої Вітчизняної війни при академії наук УРСР.
Оп. 3. спр. 25 Копія нагородного листа, автобіографія листування й нарис про бойові подвиги двічі Героя Радянського Союзу Петрова В.С. 1948-1949рр. – 38 арк.